

Vedung, Paasio, Arnkil ja Aristoteles: mitä arvioitsija voi heiltä oppia?

LEENA WARSELL

Arviointi syntyi Amerikassa 60-luvulla. Ideana ei ollut tehdä yhteiskunnasta konetta tai tieteen laboratoriota, vaan oikeasti vähentää ihmisten kärsimystä, syrjintää, köyhyyttä ja hätää. Arvioinnin perusajatus poikkesi alun perin merkittävästi mannereurooppalaisesta (weberiläisestä?) kaiken tekevästä hyvästä valtiosta. (Petteri Paasio, suullinen tieto 2006.)

Arviointia tieteellisenä tai tiedettä muistuttavina analyyseina voidaan pitää uusimpana vaiheena länsimaisen yhteiskunnan jatkuvassa modernisoinnissa ja rationalisoinnissa. Saksalainen Max Weber valtioon vahvasti uskovana on puolestaan nimittänyt tätä rationalisointiprosessia ”maailman lumouksen haihtumiseksi”, jossa ensisijainen ainesosa oli tieteen ja rationaalisen laskelmoinnin esiinmarssi. Yksi suurista jäljellä olleista tieteellistettävistä alueista oli politiikka. Näin sai alkunsa julkisen politiikan arviointi tiukkojen luonnontieteeseen tarkoitettujen menetelmien avulla. Oli tavoitteena ”ajaa politiikasta pois tunteet ja demonit ja tehdä siitä tulossuuntautunutta, tietoon perustuvaa, harkittua ja rationaalista” (Vedung 2004, 242).

Mitä politiikan ”putsaustoimet” merkitsivät ihmisille heidän jokapäiväisessä arjessaan? Poliitiikan tieteellistyminen tehtiin hyvän elämän tavoittelun kehikossa, mutta hävisikö samalla jostain ihmisen hyvälle elämälle kovin olennaista?

Tämä essee on kirjoitettu Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskuksen Palmenian järjestämällä Hyvinvointipalvelujen vaikuttavuuden diplomakursilla. Esseen aihealue käsitteli arvioinnin ja arviointitutkimuksen klassikkoja.

Erityiskiitokset Petteri Paasiolle innostavista, kriittisistä ja uutta luovista kommentteista sekä Tuija Lindqvistille dialogin mahdollistamisesta.

Kun 2000-luvulle tultaessa yhä vahvemmin on pulpannut politiikan, tieteen ja uskonnon reuna-alueilla mystiikkaan, symboleihin, mielikuviin ja taruihin kytkeytyvää ainesta, onko politiikan rationalisointi omalta osaltaan ollut vauhdittamassa tätä kehitystä? Ihminen ei ehkä sittenkään elä pelkästään tiedosta, leivästä ja sirkushuveista, vaan kaipaa osaksi hyvää elämää edelleen tunteita, spiritiä, jopa enkeleitä ja demoneita. Onko yhteiskunnan rationalisointi mennyt niin pitkälle, että se alkaa jo sumentua toista kautta? Kaaosteoriaa löyhästi mukailleen järjestynyt tila alkaa hakeutua välittömästi takaisin kaaokseen ...

Insinöörimallin hyvä?

Arvioinnin vahva vakaumus on 1950- ja 1960-luvulla ollut se, että maailmasta voidaan tehdä ihmisarvoisempi keskitetyllä poliittisella suunnittelulla ja kaiken kattavilla julkisilla toimenpiteillä. Poliitikasta Evert Vedungin mukaan haluttiin enemmän tieteseen ja järkeen perustuvaa. Tätä on nimitetty radikaaliksi rationalismiksi, ja arviointi kehittyi osaksi tätä ilmiötä. Aluksi painotuivat tulevaisuuteen suuntautuva päätöksenteko ja päätöksiä valmistelevat suunnitteluvaiheet. Erityisesti 1960- ja 1970-luvun alkuvuosina usko keskitettyyn suunnitteluun vietti voitonjuhlia demokraattisessa maailmassa. Radikaaleimmillaan kuviteltiin, että julkisen sektorin päätöksentekijät voisivat suoraan apinoida akateemista ajattelua ja toimintakäytäntöjä. Syntyi arvioinnin ns. insinöörimalli.

Petteri Paasio (suullinen tieto 2006) puolestaan kritisoi Vedungin insinöörimalli-käsitettä: hänen mukaansa insinöörit ovat edistäneet merkittävästi ihmisten hyvinvointia (kraanavesi, jääkaappi) ja

”pitäisi mieluummin etsiä yhtymäkohtia lääkäreiden ja insinöörien kanssa kuin nimitellä heitä”.

Mallissa hankkeen arviointi annetaan tehtäväksi yliopistollisen koulutuksen saaneille tutkijoille, joilla ei välttämättä ole mitään käsitystä siitä, mitä toiminta käytännön tasolla ja työntekijöiden tai asiakkaiden näkökulmasta on. Syntyy tyyppillinen insinöörimallin tuotos: tieteellisesti perustellut tulokset esitellään päätöksentekijöille. He ehkä oppivat tuloksista jotain ja joskus jopa päättävät toimia oppimansa perusteella. Mallissa ei tarvita muita osapuolia: ei asiakkaita, ei suunnittelijoita, ei kehittäjiä, ei käytännön toteuttajia eikä muitakaan asiaan tavalla tai toisella liittyviä tahoja.

Ns. insinöörimallissa kansalaisen hyvä kapeimmillaan määritellään ulkokohtaisesti kansalaisen itsensä ulkopuolelta. Siinä tutkitaan, miten keskitetyt asetetut (keskusjohdon) tavoitteet saavutetaan pienimmillä mahdollisilla kustannuksilla. Hyvä käytäntö tässä tapauksessa määrittyy empiiriseksi tutkimustehtäväksi. ”Tutkimustuloksia levitetään etukäteen ilmoittamatta, ja ne omaksutaan muutta mutkitta tieteen viimeisenä sanana. Totuuteen yksinkertaisesti mukaudutaan.” (Vedung 2004, 244.)

Lisäkö usko markkinoihin ymmärtäväsyyttä ja ”kohtuunmukaisuutta”?

Keskitetty suunnittelu vietiin aikoinaan huippuunsa sosialistisissa maissa. Kun järjestelmät romahtivat, myös usko rationalismin hyvään hiipui. Vedungin (2004, 244) mukaan ”suuri kertomus poliittisen elämän rationalisoinnista liialla tieteellä vaimeni. Usko markkinoihin kasvoi”. Nyt hajautettiin, purettiin säännöstelyä, yksityistettiin, parannettiin ja tehostettiin tuottavuutta, haettiin kumppanuutta, viriteltiin kansalaisyhteiskuntaa ja asiakaslähtöisyyttä. Myös arviointi ”uusliberalisoitui”. Oivallettiin, että ”hienot suunnitelmat ovat yksi asia ja niiden toteuttaminen käytännössä kokonaan toinen”.

Markkinavaltaisuus alkoi näkyä 1990-luvulla monella tasolla: johtamisesta tulee tulosjohtamista, työn tekemisestä osaamista, työnjohdosta asiantuntijoita, työntekijöistä osaajia ja hallintovallostasta hallinnointia. Markkinaohjautuneen systeemin kautta nousee tarve tunnustaa kuluttajien ja asiakkaiden eli ylipäätään kansalaisten tarpeet päätöksentekijöiden ja päätöksiä arvioivien tutkijoiden ohella. Miten organisaatioita voitaisiin

uudistaa niin, että kuluttajat ja kansalaiset saavat ylipäätään edes hitusen vaikutusvaltaa? Miten viranomaiset saadaan sopeutumaan asiakkaiden ja kuluttajien tarpeisiin? Miten tämän kaiken voisi ikään kuin koplata osaksi arviointia ja myös sen tarvetta uusiutua?

Ratkaisua haettiin organisaatiotasolta: syntyi uusi määre hyvälle elämälle, *new public management* (NPM). Vedungin (2004) mukaan se merkitsi mm. sitä, että ”on luotava uusi ja dynaamisempi organisaatiomuoto, jossa johtaja on keskipisteessä”. Näin johtaminen ja johtamisen järjestelmät saivat aivan uudenlaista painoarvoa. Lisäksi hallintoa alettiin muokata markkinoiden tarpeita vasten: nyt tehdään sopimuksia, kilpailutetaan ja hajotetaan suuret ja integroidut organisaatiot itsenäisiksi tulosyksiköiksi. Hyvä elämä muuttui kilpajuoksuksi tilaajien ja tuottajien välillä. Hyvinvointiasiakkaan parhaaksiko?

Paasio (suullinen tieto 2006) ei allekirjoita Vedungin tulkintaa NPM:stä. Hänen mukaansa koko NPM:n idea on hajauttaminen, päätösvallan delegoiminen asiakkaille eli ihmisille. Siis se perustuu siihen perusvakaumukseen, että ihmiset ovat hyviä ja osaavat tehdä viisaita valintoja ja välillä erehtyvät. Arviointi on väline, silmälasit, joilla tuo erehtyminen havaitaan. ”Ihminen on oppiva olio, joka haluaa tehdä toisille ihmisille hyvää.” Paasio perustaa näkemyksensä NPM:n perusteokseen, joka on David Osbornen ja Ted Gaeblerin Reinventing Government. Nämä tutkijat eivät ole lainkaan ajamassa alas julkista valtaa, vaan heidän mukaansa julkisen vallan on oltava sellainen, joka palvelee ihmisiä ja tuottaa lisäarvoa ihmisten hyvinvoinnille.

Julkinen hallinnointi näyttäisi nielleen uudet markkinaopit aika lailla purematta valtiotoimijan alasajoa myöten. Hyvinvointipalvelujen järjestäminen ei enää itsessään näyttäisikään olevan päämäärä *a priori*, moraalinen hyve tai entisaikojen tapaan ns. tulevaisuuden investointi. Palvelujen hyvyttä on nyt alinomaa koeteltava vaikuttavuuden arvioinnilla, jolla kaikessa yksinkertaisuudessaan on ”insinöörimallia” paljon monimuotoisemmat haasteet: kuinka *laadukkaat* palvelut tuotetaan *minimikustannuksin*. Sitä varten on pystyttävä osoittamaan näyttöä, mieluiten tieteellistä. Evidence-based omaksutaan (taas purematta?) pääasiassa luonnontieteistä, lähinnä lääketieteestä. Ja kuten Tom ja Robert Arnkil sekä Jaakko Seikkula (Arnkil & al. 2005, 647) osoittavat, se omaksutaan jo alun pitäen varsin torsona.

Aluksi näyttöön perustuva ideaalimalli perustui viiteen askeleeseen. Ne olivat seuraavat: 1. tunnistetaan tiedon ja tiedontarpeen aukot suhteessa käytännön päätöksentekoon; 2. muotoillaan ne täsmennetyt kysymykset, joilla voidaan parhaiten niihin vastata; 3. arvioidaan kriittisesti saatujen tulosten validiteetti, (sivu)vaikutukset sekä käytännön hyödyt; 4. arvioidaan, onko saadulla näytöllä mahdollisuutta toteutua käytännössä. Nämä neljä kohtaa ovat aikojen saatossa pudonneet kyydistä: jäljellä on vain enää kohta 5, jossa arvioidaan sitä vaikuttavuutta ja tehokkuutta, jolla ensimmäiset neljä askelta ovat toteutettavissa, ja haetaan keinoja parantaa niitä edelleen tulevaisuudessa.

Evidence-based practise (EBP) on arvioinnin viimeinen kiirastuli: asetanko omat uskomukseni tosiasioiden raajan ja armottoman testin alaiseksi. Siis luotanko viime kädessä itseeni niin paljon, että haluan oppia vai olla uskossani autuas? EBP ei lopulta olekaan vain lääketieteen kehittämä ja omaksuttava malli, vaikka se on nimenomaan lääketieteen piirissä laajalti käytössä. Muun muassa sosiaalityön kehittäjät Edward Mullen ja Eileen Gambrell ovat kirjoittaneet asiasta lähes pari tuhatta sivua! EBP:n voi lyhyesti määritellä ”kyvyksi esittää oikeita kysymyksiä, joihin voi löytää vastauksen, ja sellaisen vastauksen, joka ei välttämättä miellytä kysyjää”. (Paasio 2006, suullinen tieto.)

Taas tarvitaan Aristotelesta

Näyttökeskustelussa, itse (toiminta)politiikan teossa ja sen arvioinnissa joudutaan kurkottamaan Weberiäkin kauemmas. Joudutaan palaamaan Aristoteleeseen. Hän puhuu käytännöllisestä järjestä, kokemuksesta, oikeudenmukaisuudesta, hyväntahtoisuudesta, nautinnoista, hillittömyydestä, keskivälistä ja ”kohtuunmukaisuudesta”, ystävyydestä, suurisieluisuudesta, rakastamisesta, hyveellisyydestä kuin myös vahva- ja heikkoluonteisuudesta. Mitä näillä käytännön ja tunnemaailman asioilla on tekemistä politiikan arviointitutkimuksen tai edes sen arvioinnin kanssa? Ne tarjoavat tien murtaa ultrarationaalisuutta ja sitä kautta myös ns. insinöörimallia.

Aristoteleen näkemyksen mukaan ”jokaisessa valtiomuodossa näyttää esiintyvän ystävyyttä siinä määrin kuin niissä esiintyy oikeudenmukaisuutta” tai ”sen on käsiteltävä nautintoa ja kär-

simystä, joka tutkii politiikan tieteen alaan kuuluvia filosofisia kysymyksiä, sillä hän on sen päämäärän arkkitehti, jonka suhteen sanomme jotakin hyväksi ja jotakin huonoksi ilman lisämääreitä”. Aristoteles (2005) määrittää hyvän arvioitsijan: ”Sellainen ihminen on ilman lisämääreitä hyvä harkitsemaan, joka päättävän järjen perusteella kykenee osumaan tehtävissä olevista asioista siihen, joka on ihmiselle parasta.”

Tavoitelähtöisyyttäkin Aristoteles kuvaa osuvasti:

”Emme harkitse päämääriä, vaan keinoja (...) Jos jokin näyttää olevan saavutettavissa useilla tavoilla, he miettivät, miten se saavutettaisiin helpoimmin ja parhaiten. Jos se on saavutettavissa yhdellä keinolla, he miettivät, miten se saavutetaan sillä, ja miten se taas saavutetaan, kunnes he tulevat ensimmäiseen syyhyn, joka on löytämisyjärjestyksessä viimeinen (...) Joskus etsitään väli-neitä, joskus sitä, miten niitä käytetään.” (Nikomakhoksen etiikka [NE], 1112b47.)

Aristoteles puhuu myös ymmärtävyydestä ja ”kohtuunmukaisuudesta”:

”Sanomme kohtuunmukaisen ihmisen olevan myötätuntoinen ja kohtuunmukaisuuden olevan myötätuntoisuutta tiettyjen asioiden suhteen. Myötätuntoisuus on ymmärtävyyttä, joka taas erottaa oikean kohtuunmukaisen. 'Oikea' tarkoittaa tässä totuudenmukaisuutta (...) ymmärtäväinen ja myötätuntoinen on se, joka pystyy arvioimaan asioita, jotka kuuluvat käytännöllisen järjen kohteisiin, sillä kohtuunmukaiset teot ovat tyypillisiä kaikille hyvälle ihmiselle.” (NE, 1143a20.)

Aristoteles käsittelee Nikomakhoksen etiikassaan (2005) vuorovaikutuksen kaikkein vanhinta perusydintä. Sitä, joka meiltä on jonkin hävinnyt ja jota taas ollaan kaivamassa uudestaan esiin. Ilman ”kohtuunmukaisuutta” ja ymmärtävyyttä ei päästä hyvän elämän lähteille. Miten sitä tai sen puutetta voidaan arvioida ja tutkia? Ja ennen kaikkea – miten hyvään päästään, miten parantaa omaksuttuja käytäntöjä? Se asettaa insinöörimallille ja sen yksipuolisille taitajille kovan haasteen.

Aristoteles ja hyvät käytännöt

Aristoteleen teoksia, erityisesti Nikomakhoksen etiikkaa, joka käsittelee ihmisen hyvää elämää, sekä Poliitiikkaa, joka käsittelee hyvän elämän yhteisöllisiä ehtoja ja etuja, on alettu pitää arvioinnin historian perusteoksina. Tähän viittaavat mm.

Helsingin kaupungin arviointipäällikkö Petteri Paasio (2006) sekä edellä mainitut arvioinnin tutkijat ja kehittäjät Arnkil ja Seikkula (Arnkil & al. 2005, 646–647). He kaikki ovat löytäneet Aristoteleelta pontta omilla käsityksilleen arvioinnista. Paasio painottaa arvoja ja niiden ymmärtämistä koko arvioinnin perustana. Hän jäsentää arvioinnin määritelmää lainaamalla Nikomakhoksen etiikasta seuraavaa kohtaa:

”Koska nyt käsillä oleva tutkimus [Nikomakhoksen etiikka] ei tapahdu teoreettista tietoa silmällä pitäen, kuten jotkut muut tutkimukset (sillä emme nyt tutki hyvettä tietääksemme pelkästään mitä hyve on, vaan tullaksemme hyväksi – muutenhan tästä ei olisi mitään hyötyä)” (NE, 1103b26–29).

Paasio päättelökin, että ”on ymmärrettävä, mitä teemme, kun arvioimme, jotta voisimme tehdä sen hyvin ja osaisimme sijoittaa vaikuttavuuden arvioinnin oikealle paikalleen”. Aristoteleelta on peräisin seuraavakin Paasion ohjenuora: ”Arviointiosaaminen kehittyy pääsääntöisesti *tekemällä* arviointia, *arvioimalla*. Hyviä arviointeja oppii tekemään, jos on malttia, kärsivällisyyttä ja sisukkuutta tutustua klassikoihin (kuten esimerkiksi Aristotelekseen).” Aristoteles aikanaan ilmaisi saman asian: ”asiat jotka täytyy oppia tekemään, opitaan tekemällä niitä” (NE II, 1103a 27).

Aristoteles painottaa, että vaikka käytännön tilanteissa on hyötyä universaalien periaatteiden tuntemuksesta, käytäntö ei koskaan pelkisty niihin. Tarvitaan juuri niiden ihmisten tietoa, jotka ovat kyseisissä tilanteissa. Kokemusta ei voi sivuuttaa, eikä siihen edes voi kiirehtiä. Nuorella henkilöllä voi olla erinomainen perehtyneisyys teoriaan, joka koskee ”todistettavissa olevia muuttumattomia asioita, mutta käytäntö ei koostu muuttumattomista asioista”. Eli jos haluamme uskottavasti arvioida käytäntöjä ja niiden vaikuttavuutta, meidän on pystyttävä arvioimaan muutosta juuri siinä kontekstissa ja vain äärimmäisen kriittisesti tekemään tästä universaalimpia johtopäätöksiä.

Vainko näyttöön perustuvalla mallilla syntyy hyviä käytäntöjä?

Toimintatapojen luokittuminen ns. hyväksi käytännöiksi jo itsessään sisältää sen, että on olemassa myös huonoja käytäntöjä. Vaikuttavuuden arviointi on yksi keino erotella hyvät huonoista:

käytännöt ”jotk ei tulleet hyväksi ne jauhettiin jyviksi”. Arvioinnin kannalta asetelma on kuitenkin monella tapaa hatara. Jo se, että lääketieteen piirissä, jossa näyttöön perustuva malli alun perin syntyi, on alettu soveltaa mallia kovin yksioikoisesti ja suorastaan kriittittömästi, ei voi olla vaikuttamatta mallin avulla linjattuun käytännön politiikkaan varsinkaan silloin, kun se vieään koskemaan ilmiöitä kaukana peruslääketieteen reuna-alueilla.

Mallin kriittinen tarkastelu vaatii palaamaan vanhaan viisauteen ja ikään kuin hakemaan seesteisyyttä loputtomalta tuntuvien luokitusten, mittareiden, menetelmien, tutkimusasetelmien ja erityisen ”näytön” keskeltä. Paasion mukaan hyvin yleisen väärinkäsityksen mukaan arvioinnissa on kysymys jostain monimutkaisesta ja paljon tilastotietoja vaativasta tekniikasta, vaikka ”todellisuudessa arviointi on perusinhimillistä toimintaa ja yleisin ja varhaisin inhimillisen päättelyn muoto”. Edelleen: ”Näyttö ei ole vaikuttavuudessaan mitenkään sen erityisempi kysymys kuin missään muussakaan arviointi- tai tutkimuskysymyksessä. Tutkimusasetelman tulee määräytyä arviointikysymyksen, arviointikohteen ja tulosten hyödyntämisen perusteella.”

Näyttöön perustuvaa yksipuolista mallia on kritisoitu myös terapian laatuksena. Psykoterapian tutkija Mikael Leiman (2006) on puolestaan jäsentänyt sitä, miten vaikeaa on haaruroida olennaista vaikuttavaa osaa psykoterapiassa, vaikka vertailtaisiin vain sanatarkkaan manuaaliin perustuvia terapioiden toisiinsa. Tällainen oli amerikkalaisen NIMH:n laaja depressioprojekti. Projektin koeryhmää vetivät terapian ammattilaiset ja kontrolliryhmää maallikot. Tuloksissa ei havaita mitään selkeitä eroja. Näyttötieto antaisi siis ymmärtää, että ammattilaiset ovat yhtä hyviä tai huonoja kuin kouluttamattomat maallikotkin. Mihin terapeutteja enää tarvitaan?

Kun aineistoa jälkikäteen tutkittiin tarkemmin, huomattiin mielenkiintoinen seikka: terapiamuotoa kuvaavat muuttujat näyttivät lopulta selittävän aineiston vaihtelusta vain viisitoista (!) prosenttia. Olennaisimmat vaihtelun lähteet eivät olleet peräisin terapioiden välisistä hyvyyksistä tai huonouksista, vaan ne kumpusivat psykoterapiaprosessin yhteisistä tekijöistä: taidosta rakentaa terapeuttinen yhteistyösuhde, terapeutin empatiasta ja vuorovaikutuksen laadusta, hoitoa tukevista ja estävistä elämäolosuhteista sekä potilaan itsensä suhteutumisesta ongelmaansa. Nämä

selittivät 85 prosenttia vaihtelusta. Eli ”kontekstimuuttujista” tulikin päämuuttujia ja päämuuttujista sivuvaikuttajia. Tästä ei ole kovin vaikea hypätä Käypä hoito -suositukseen tai viime aikoina niin muodissa olleisiin erilaisten ennaltaehkäisy-, terapioiden ja hoitomuotojen näyttötutkimukseen. Ne voidaan asettaa samalla tavalla kriittisen tarkastelun alle kuin koko näyttöön perustuva alun perin viisikohtaisesta yhden asian liikkeeksi kutistunut evidence-based-ajattelu.

Mitenkähän Aristoteles evaluoisi nykyisiä pyrkimyksiämme hyvään elämään?

Aristoteles tuskin olisi tuominnut näyttöön perustuvaa mallia ja rationaliteettia. EBP:tä voidaan jopa pitää aivan täsmälleen Aristoteleen ajattelun mukaisena. Silti hän olisi saattanut pitää nykyistä tulkintaa siitä kovin rajoittuneena. Tietty määrä rationaalisuutta on aina elämässä tarpeen. Mutta se ei ole kaikki. Hän olisi painottanut ymmärtämyksen, kokemuksen ja harkinnan liittoa ja suositellut vuorovaikutuksen ja kontekstin mukaan ottamista aivan uudella tavalla. Hän olisi tarjoillut evidence-based-ajattelun laajentamiseksi teoreettisen tiedon (tieteellinen tieto) ohella ”käytännöllistä järkeä”. Hän olisi nyökytellyt hyväksyvästi Arnkilien ja Seikkulan pohdintoille. He ilmaisevat argumentoivansa avaran tutkimuk-

sen puolesta ja painottavansa oppimisprosesseja. ”Hyviä käytäntöjä ei voi siirtää kuin esineitä, ne on *luotava paikallisesti*. ’Ulkoa’ tuodut ratkaisut pulmiin ovat tervetulleita, mutta ne eivät missään tule tyhjään tilaan eivätkä täsmälleen samanlaiseen kontekstiin kuin se, jossa ne alun perin kehiteltiin.” (Arnkil & al. 2005, 647–648.)

Aristoteles olisi eittämättä ollut tyytyväinen Paasion tulkintaan, jonka mukaan harkinta on olennaisesti kasvatuskysymys. Se on sellaisen toimintakulttuurin luomisen kysymys, jossa oppiminen on mahdollista parhaalla mahdollisella tavalla. Oikeassa oleminen ei ole tärkeintä, oppiminen on.

Aristoteles olisi ehkä ottanut esiin kirjansa ja osoittanut siitä uutta ohjenuoraa: ei tutkimuksen, ei tieteen vaan ”ajattelun moitteettomuutta”:

”Tutkiminen ja harkinta eroavat toisistaan, sillä harkinta on määrätynlaista tutkimista. On tarkasteltava myös hyvää harkintaa ja kysyttävä, onko se samaa kuin tieteellinen tieto tai usko tai hyvä oivaltaminen tai jokin muu. Tieteellistä tietoa se ei ole. Ihmiset eivät tutki sitä, minkä he tietävät, mutta hyvä harkinta on harkintaa, ja harkitseva tutkii ja laskee (...) Eikä hyvä harkinta ole samaa kuin uskominen. Koska huonosti harkitseva erehtyy, mutta hyvin harkitseva osuu oikeaan, hyvä harkinta on jonkinlaista moitteettomuutta, ei kuitenkaan tieteellisen tiedon tai uskomisen moitteettomuutta. Ensinnäkään ei ole sellaista asiaa kuin tieteellisen tiedon tai uskomisen moitteettomuus (koska siinä ei ole sijaa erehdykselle). Mutta hyvään harkintaan kuuluu päättelyä. Jäljelle jää siis ajattelun moitteettomuus.” (NE, 1142a31–1142b13.)

KIRJALLISUUS

ARISTOTELES: Nikomakhoksen etiikka. Suomennostyön toimituskunta: Simo Knuuttila, Ilkka Niiniluoto, Juha Sihvola, Holger Thesleff. Helsinki: Gaudeamus, 2005

ARNKIL, TOM & SEIKKULA, JAAKKO & ARNKIL, ROBERT: Hyvien käytäntöjen tutkittavuudesta, siirrettävyydestä ja jatkuvuudesta. Yhteiskuntapolitiikka 70 (2005): 6, 639–649

LEIMAN, MIKAEL: Psykoterapiatutkimuksen vaikutta-

vuuden tutkimuksen historiasta ja sen kolmesta paradigmasta: kokeellinen, korrelatiivinen ja kehityksellinen. Luennot 13.1.2006. HY, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. (Kurssinjohtajana Tuija Lindqvist)

PAASIO, PETTERI: Vaikuttavuus arvioinnin ytimenä. Luento 12.1.2006. Sama koulutusohjelma kuin edellä

VEDUNG, EVERT: Arviointiaallon muodot ja suunnat. Yhteiskuntapolitiikka 69 (2004): 3, 242–250.